

INVASIEVE PLANTEN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST: SITUATIE EN ACTIEPLAN

De reuzenberenklauw (Heracleum mantegazzianum)

Deze uit de Kaukasus afkomstige en voor sierdoeleinden geïntroduceerde plant begint zich in ons Gewest op braakliggende percelen, onbebouwde terreinen, taluds en bermen van verbindingswegen tot zelfs in de tuinen van particulieren te verspreiden, en soms wordt de plant zelfs doelbewust geïntroduceerd.

De plant vormt echter niet alleen een bedreiging voor de lokale flora, maar is ook gevaarlijk voor de menselijke gezondheid, aangezien de plant bij contact met de huid en de ogen ernstige brandwonden kan veroorzaken, vooral bij warm en zonnig weer.

Reuzenberenklauw (Heracleum mantegazzianum Somm. et Lev.)

HOE KUNNEN WE DE PLANT HERKENNEN?

De reuzenberenklauw is indrukwekkend groot; hij kan tot 3,5 m hoog worden. Het is een winterharde plant die grote holle, met rode puntjes bedekte stengels (met een diameter tot 10 cm) heeft. De grote bladen (tot 1 m en meer voor de limbus) van de plant zijn diep ingesneden. Zijn witte bloemen zijn gegroepeerd in grote bloemschermen die een diameter van wel 50 cm kunnen krijgen en die tot 10.000 zaden of meer kunnen produceren. Na enkele jaren vegetatieve groei bloeit de plant van eind juni tot augustus en sterft vervolgens af.

De reuzenberenklauw heeft een penwortel die tot 60 cm lang kan worden met een diameter van meer dan 10 cm.

VOORTPLANTING

De reuzenberenklauw plant zich voornamelijk door middel van zaden voort, die hun kiemvermogen 7 jaar lang bewaren.

Deze zaden worden niet alleen door de wind (tot op een afstand van 100 m), maar ook over veel grotere afstanden verspreid, doordat ze terecht komen op de vacht van dieren of voertuigen of via waterlopen.

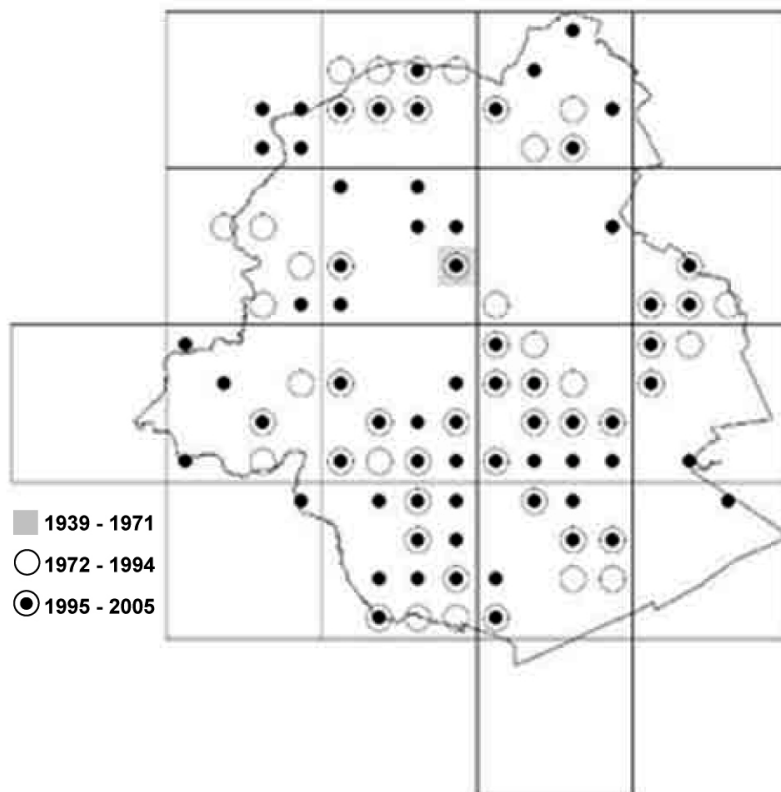
Daarnaast kan de plant zich ook verspreiden bij de uitvoering van werken en meer bepaald bij het vervoeren van aarde die zaden of wortels van de plant bevat.

VERSPREIDING IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

De aanwezigheid van de soort bleef tot nog toe relatief beperkt tot enkele sites en zijn populaties zijn relatief weinig verspreid. Zo kunnen we de plant op dit ogenblik meer bepaald in Elsene en Etterbeek (talud van de spoorweg Brussel-Namen), Ganshoren (Molenbeekvallei), Jette (Heymbosch), Watermaal-Bosvoorde (Verdronkenkinderenvallei), Haren (terreinen van het MIVB-depot), Evere, enz., aantreffen. De soort heeft echter wel de neiging om zich steeds meer te verspreiden en dan voornamelijk langs verbindingswegen (Ring R0, E40, Lijn 161, enz.). Zo zijn we sinds 1 à 2 jaar getuige van een sterke uitbreiding van de soort in het hele land.

In ons Gewest kunnen we de situatie op dit moment nog gemakkelijk de baas. Hetzelfde kan evenwel niet gezegd worden voor de rest van België, waar de plant op bepaalde plaatsen al aanzienlijke oppervlakten gekoloniseerd heeft, wat grote problemen met zich meebrengt (omvang van de populaties, sterke verspreiding).

In sommige andere landen, zoals Tsjechië, is de situatie intussen zelfs onomkeerbaar geworden.

IN WELKE OMGEVING GROEIT DE PLANT?

We treffen de reuzenberenklauw vooral aan in open en zonnige omgevingen: weides, braakliggende percelen, taluds en de oevers van waterlopen. De plant blijkt verder ook een duidelijke voorkeur te hebben voor bermen, middenbermen, wegkanten, spoorwegtaluds en onbebouwde terreinen.

DE RISICO'S

Voor de mens:

De reuzenberenklauw bevat fototoxische furanocoumarines. Dat maakt dat elk contact van de plant met de huid of de ogen in combinatie met een blootstelling aan de zon onaangename en pijnlijke brandwonden met eventuele secundaire reacties kan veroorzaken (koorts, stoornissen van de bloedsomloop). De sporen van deze brandwonden kunnen nog jarenlang zichtbaar en gevoelig voor uv-stralen blijven. De eerste symptomen kunnen ongeveer 15 minuten na contact opduiken. In de meest ernstige gevallen kan een ziekenhuisopname noodzakelijk zijn. Warmte en vochtigheid verergeren de symptomen.

Vooral amateur- of professionele tuinders en beheerders van groenzones lopen een risico, net zoals kinderen, vooral wanneer de plant in de buurt van speelpleinen, onbebouwde terreinen, enz., groeit.

Voor de biodiversiteit:

De plant kan erg dichte populaties vormen, die andere soorten snel kunnen doen afnemen of zelfs volledig kunnen doen verdwijnen. De manier waarop de plant zich voortplant en de grootte van zijn wortel, maken niet alleen dat de reuzenberenklauw snel nieuwe gebieden kan koloniseren, maar zorgen ook voor een erg snelle groei en regeneratie.

PREVENTIE

- Inventariseer de plaatsen waar de plant voorkomt.
- Vervoer geen aarde die besmet kan zijn (zaadjes of wortels).
- Plant geen reuzenberenklauw in de tuin om decoratieve redenen of om de bijenteelt te stimuleren.

BESTRIJDING EN ACTIEPLAN

De snelle evolutie van de situatie vraagt om doortastende, doeltreffende en duurzame tussenkomsten.

Het wenselijke minimum is het afsnijden van de bloemschermen en/of het maaien van de planten om de verspreiding van de zaden te voorkomen. Deze bloemschermen dienen vervolgens afgevoerd en vernietigd te worden (niet composteren, maar verbranden of verwijderen als 'huishoudelijk' afval). Dit soort actie is echter weinig doeltreffend op lange termijn, omdat het zich beperkt tot het vertragen van de voortplanting van de plant. Er zullen namelijk altijd exemplaren gespaard blijven. Bovendien kan de plant reageren en nieuwe bloemschermen aanmaken, met alle extra werk van dien. Verder is het ook een werk dat bepaalde risico's inhoudt, gezien de verspreiding van plantaardig materiaal bij het opruimen en de risico's bij contact met de plant. Aangepaste, beschermende kleding dragen, is dan ook de boodschap, maar dat maakt het hele werk natuurlijk oncomfortabel en moeilijk.

Voorts moet het werk jaar na jaar herhaald worden, zonder dat er een significante vermindering van de aan te pakken oppervlakken waargenomen zal worden...

Voor een zo volledig mogelijke vernietiging van de populaties, zijn er 2 mogelijke oplossingen:

1. Als de aanwezigheid van de plant zich beperkt tot enkele geïsoleerde en verspreide exemplaren (tot enkele tientallen), vormt het afsnijden van de plant net voor de bloei op een hoogte van 50 cm gevolgd door het doorsteken van de wortel in de grond tot op een diepte van 10 à 25 cm, de beste oplossing.

2. Als het om een omvangrijke populatie gaat (meer dan 5 m² tot 10 m² en meer), zijn er meerdere oplossingen mogelijk.
 - Het beweiden van de zone met schapen is erg doeltreffend. Aangezien de dieren een voorliefde hebben voor jonge planten, moet men hier wel vroeg in het seizoen mee beginnen, wanneer de planten nog niet zo groot zijn. De haalbaarheid van een dergelijk beheer moet ook geëvalueerd worden, omdat het niet evident is om schapen in een stedelijke context in te zetten (beheer van de dieren, toezicht, plaatsen van omheiningen) en de planten opgevolgd moeten worden om elke bloei te vermijden (van eventueel door de dieren "vergeten" planten).
 - Het gebruik van systemische herbiciden (die de plant binnendringen en zich snel over de hele plant verspreiden) is eveneens erg doeltreffend bij weinig ontwikkelde planten (wanneer de bladeren te sterk ontwikkeld zijn, wordt niet de hele plant aangetast en krijgt deze de kans om zich voort te planten). Daarbij moet de plant tegen begin mei gemaaid worden en moeten de uitbloeiingen behandeld worden. Deze laatste mogen niet hoger zijn dan 50 cm. Voorts moet er ook op toegezien worden dat alleen de beoogde planten bespoten worden.
 - Wanneer het goed wordt aangepakt, zal een groot deel van de planten vernietigd worden. Dat neemt echter niet weg dat opvolging steeds nodig zal blijven om de overlevende exemplaren alsnog te elimineren (eventueel met de hand, als het er niet veel zijn) en omdat er zich in de grond een voorraad zaden kan bevinden, die tot nieuwe planten kunnen uitgroeien.
 - Aangezien deze methode een heleboel negatieve gevolgen voor het milieu en de biodiversiteit met zich meebrengt, dient ze, indien mogelijk, te worden vermeden.
 - Ten slotte moet ook rekening worden gehouden met de gewestelijke wetgeving met betrekking tot het gebruik van pesticiden (ordonnantie van 1 april 2004), aangezien het gebruik ervan op openbare plaatsen verboden is of sterk beperkt wordt.

WIE DOET WAT?

Het is de natuurordonnantie waaraan op dit ogenblik volop gewerkt wordt, die deze kwestie moet regelen. Er wordt een doelgerichte en gepaste informatiecampaagne voorzien voor de personen die op het terrein met de bestrijding belast zullen worden, alsook voor een lokalisering van de populaties:

- voor openbare terreinen of terreinen van bovengewestelijke instellingen, de NMBS: de beheerder van de terreinen;
- voor privéterreinen: de eigenaar.

TERMIJNEN

- Jaar 1: informatieverstrekking aan de bevolking en de openbare instanties (Leefmilieu Brussel).
- Jaar 2: lokalisering van de populaties (centralisering Leefmilieu Brussel).
- Jaar 3 en 4: vernietigingscampagne (beheerders en eigenaars).
- Jaar 5: evaluatie (Leefmilieu Brussel) en opvolging (beheerders en eigenaars).

VOOR MEER INFORMATIE

- Dienst Info-Leefmilieu van Leefmilieu Brussel: Tel.: 02 / 775.75.75 - info@leefmilieu.irisnet.be
- Voor de contactgegevens van de milieuambtenaar van uw gemeente surft u naar <http://www.brussel.irisnet.be>
- Voor andere informatie: <http://ias.biodiversity.be>

